

Hermann Róbert

Csikány Tamás köszöntése

Minden ember életében vannak meghatározó találkozások. Ezek egy részéről nem sejtjük, hogy azok: ilyen, amikor világra jövünk, s minimum két túlradó örömet mutató felnőtt hajol fölénk; súlyosabb esetben egy-két kisebb méretű, kíváncsi egyed is ott sertepertél, s érdeklődéssel vegyes féltékenységgel figyeli, hogy hát mi meg hogy kerültünk ide. Ilyen, amikor bekerülünk az óvodába és a közoktatás különböző szintű intézményeibe, ahol minden tekintetben az ismeretlen vár. A találkozások más részéről eleve sejtjük, hogy azok: ilyen, amikor az első szerelmünkkel találkozunk (ami aztán vagy összejön, vagy nem); amikor az első munkahelyünkre vagy új munkahelyre kerülünk. Férfiaknál régen ilyen volt a katonaság, de ma már ez csak a hozzám hasonlóan vénülő (érő) személyek tapasztalati körébe tartozik.

A nem sejthetően meghatározó, de annak bizonyult találkozások közé tartozott, amikor 1990-ben, valamikor a rendszerváltást követően Rázsó Gyula, a Hadtörténelmi Intézet és Múzeum akkori főigazgatója szólt, hogy van a Zrínyi Miklós Katonai Akadémián (az NKE leánykori neve) egy fiatal százados, aki az 1848–1849-es honvédtüzérséggel foglalkozik, azon belül a kápolnai csatában játszott szerepe érdekli, s ugyan már, konzultáljak vele.

Rövidesen találkoztunk is Csikány Tamás százados úrral, akiről az első benyomásom az volt, hogy magasabb nálam. Megvallom, némi kételyem volt abban a tekintetben, hogy Borus József 1975-ben megjelent monográfiájához képest milyen újdonsággal tud szolgálni magáról a kápolnai csatáról, de amikor az elkészült dolgozatát (amely az MTMT szerint a második megjelent publikációja volt) elolvastam, kis túlzással leesett az állam. Csikány Tamás ugyanis – jó tüzértiszthez illően – elővette a korabeli katonai szabályzatokat, s azokat a színes leírásokat, amelyekkel a csatáról szóló emlékiratokban találkozhattam, és lefordította a katonai szakma nyelvére. Azaz, abból a káoszából, amely egy-egy csata eseményeire jellemző, rendet teremtett – megértettem, hogy egy-egy üteg milyen harceljárásokat alkalmazott, s ezek mennyire voltak hatékonyak, illetve mennyire voltak megfelelőek az adott helyzetben.

Megtisztelőnek éreztem, hogy amikor beiratkozott az ELTE levéltár szakára, és szakdolgozati témát választott (Temesvár ostroma 1849-ben), engem kért fel konzulensnek – emlékszem szakdolgozati védésére, jó szokásom szerint el is késtem. (Maga a dolgozat aztán megjelent a *Hadtörténelmi Közleményekben*.) Megjegyzem, úgy végezte el a levéltár szakot, hogy közben már hadtudományból megszerezte kandidátusi fokozatát, az 1848–1849. évi honvédtüzérség történetéből (amely 2000-ben könyv alakban is megjelent).

Szintén megtisztelő, hogy opponense lehettem akadémiai doktori értekezésének, amely úgy mutatta be a szabadságharc hadművészetét, hogy egy-egy tipikus hadműveletet vagy harccselekményt választott ki a hadművészet egyes területeinek bemutatásához (ennek könyvváltozata, amelyet szerencsém volt lektorálni, 2015-ben jelent meg). Ez utóbbi bizonyosan ott van az 1848–1849-ről szóló feldolgozások közül a 10 legfontosabb munka között (olyan szerzőké mellett, mint Urbán Aladár, Varga János, Spira György, Egyed Ákos vagy Bona Gábor).

Az elmúlt több mint 30 évben szakmai, s ezzel együtt baráti kapcsolatunk rendszeressé vált, annál is inkább, mert adódott két olyan fórum, ahol állandóan találkoztunk. Az egyik a Komáromi Napok történetiszkonferencia-sorozata, amelyet először 1992. április 26-án rendeztek meg, s amelyen – a Covid-járvány éveit leszámítva – azóta is rendszeresen ott vagyunk és előadunk drága barátainkkal, Kedves Gyulával, Pelyach Istvánnal, Bona Gáborral, Hajagos Józseffel, Kiss Vendellel (hogy csak a „törzstagokat” említsük); s amelyet főleg az első évtizedben a sörátor rendszeres látogatása és vele a dodzsemezés is kísért. A másik a Hajagos József által a gyöngyösi Berze Nagy János Gimnáziumban 1993 óta minden októberben megszervezett, az aradi vértanúk témájában tartott konferenciasorozat, amelyen nagyjából ugyanez a kör vesz részt.

Ezek mindig nagyon inspiratív szakmai találkozások – miután egymás előtt már csak nem fogunk ugyanarról beszélni, az elmúlt 20 évben vagy 250–300 előadást hallottunk egymástól (meg a közönség is tőlünk), s mindig volt mit tanulnunk egymástól. Csikány Tamás persze főleg a tüzékről és a hozzájuk kapcsolódó dolgokról szeret beszélni, abból kiindulva, hogy ugyan a gyalogság a csataterék királynője, de alapvetően mégiscsak a tüzérség a király.

Miután többségünk a polgári életből került a hadtörténelem közelébe, Csikány Tamás mindig elnéző mosollyal nyugtázta terminológiai tévedéseinket – tőle tudtuk meg, hogy a csata és az ütközet nem szinonim fogalom, s hogy csatát csak a főhadszíntéren a főerők vívhatnak egymással. Azt is tőle tudtam meg, hogy nem minden ostrom, ami annak látszik – lehet, hogy csak megfigyelés vagy zárolás. Emellett még számos más dolgot is tanultam (tanultunk) tőle, de ha ezt mind felsorolnám, betelne az emlékkönyv.

Számos közös vállalkozásban, tanulmánykötetben vagy kézikönyvben dolgoztunk együtt, s Csikány Tamást mindig a pontosság jellemezte (ebből is látszik, hogy katonaként, és nem bölcsészként szocializálódott). Ugyanakkor soha nem tartozott a mereven katonás személyiségek közé – zöld és fehér asztal mellett egyaránt meg lehet vele találni a hangot (ha már lila-fehér asztal nincs).

Tegyük hozzá, hogy Csikány Tamás nem „egykorzakos” történész: könyvet írt a harmincéves háborúról (amelynek alig van magyar irodalma), foglalkozik a székely határőrség történetével, ennek kapcsán a francia forradalmi és a napóleoni háborúkkal, de írt első világháborús témáról is. Általában érdekli a hadtörténet – még ha a szíve 1848–1849-ért dobog is.

Bármilyen magasra is jutott tudományos vagy hivatali szempontból, mindig ugyanaz a jó kedélyű, állandóan mosolygó, derűs személyiség maradt. Bármikor le lehet vele ülni egy(-két) sörre, egy jófajta ebédre vagy vacsorára, vagy elmenni egy Mobilmánia koncertre. Hihetetlenül közvetlen személyiség – talán ebből is fakad, hogy egyformán otthonosan mozog tudományos körökben és az eldugott székely falvakban. Ő is elmondhatja közös kedvencünkkel, Tunyogi Péterrel: „Nem adom el a lelkem senkinek, / Akinek kell, csak ingyen kapja meg.”

Isten éltesen soká, Brigadéros Uram, szívbéli Komám, családod, barátaid, munkatársaid és tanítványaid örömére, az emberi kor legvégső határáig, erőben, egészségben, tisztességben!